

Bölüm 33

TRAVMA VE İLİŞKİLİ RUHSAL BOZUKLUKLAR

İbrahim GÜNDOĞMUŞ¹
Mehmet Sinan AYDIN²

GİRİŞ

Süreğen yaşam içerisinde her birey olumsuz yaşam olayları ile karşılaşabilmektedir. Fakat bireyin olağan başa çıkma mekanizmalarının boyutlarını aşan olumsuz yaşantılar, ruhsal yapı üzerinde özel etkiler bıraktığında bu tür deneyimleri ruhsal travma olarak tanımlayabiliriz (1, 2). Diğer bir ifadeyle bireyin olağan yaşamının dengesini koruma ve uyum sağlama süreçlerini etkileyen gerçek veya algılanan olağandışı yaşam olaylarıdır (3, 4). Ruhsal travma olarak adlandırılan bu olağandışı yaşam olayları; sel, deprem, fırtına gibi doğal olaylar olmasının yanı sıra hastalık, kaza, şiddet, tecavüz, işkence, ani ölüm, yaralanma, patlama, yangın, savaş gibi insan eliyle olan olayları da kapsamaktadır (5, 6). Burada önemli olan bir olayın travmatik olarak kabul görmesi için kesin kriterlerin olmadığı bilinmesidir (7). Yani olayın travma olarak nitelik kazanması kişiye göre değişmektedir. Olayın aniden yaşanması, kontrol edilememesi, şiddetli olması, başa çıkma mekanizmalarının yetersiz kalması, çaresizlik ve korku oluşturması gibi özellikler travma olarak değerlendirilmesi riskini artırmaktadır (8, 9).

Yaşanan olayı, sıradan olmaktan ayıran en önemli özelliğinin kişinin gelecek ve dünya bağlamında temel düşünce, duygu, yargı ve kabullerini sarsan olaylar olduğu söylenebilir. Ayrıca insanoğlunun fiziksel ve ruhsal gelişim evresi olarak kabul gören 18 yaş altında ruhsal travmalar çocukluk çağı travmaları olarak kabul görmektedir ve ayrıca önem arz etmektedir (10).

¹ Araştırma Görevlisi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi, dıbrahim06@gmail.com

² Uzman Doktor, Atatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, m.sinan.aydin@hotmail.com

kalmış kişilerde hastalık gelişmesini engellemek için erken müdahale önemlidir. Bu nedenle travma maruziyeti bulunan ve TSSB gelişmiş hastaların psikiyatri uzmanına yönlendirilmesi, bu süre zarfında iyi bir psikososyal destek sağlanması yerinde olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Travma sonrası stres bozukluğu, travma, ruhsal, akut stres bozukluğu.

KAYNAKLAR

1. Nelson EC, Heath AC, Madden PA et al. Association between self-reported childhood sexual abuse and adverse psychosocial outcomes: results from a twin study. *Archives of general psychiatry* 2002;59:139-45.
2. Kendler KS, Bulik CM, Silberg J, et al. Childhood sexual abuse and adult psychiatric and substance use disorders in women: an epidemiological and cotwin control analysis. *Archives of general psychiatry* 2000;57:953-9.
3. Harvey MR. An ecological view of psychological trauma and trauma recovery. *Journal of traumatic stress* 1996;9:3-23.
4. Bolu A, Erdem M, Öznur T. Travma Sonrası Stres Bozukluğu. *Anatolian Journal of Clinical Investigation* 2014;8:98-104.
5. Agaibi CE, Wilson JP. Trauma, PTSD, and resilience: A review of the literature. *Trauma, Violence, & Abuse* 2005;6:195-216.
6. Çoban DA, Gündoğmuş İ. Comparison of posttraumatic stress disorder symptom profile according to sexual and non-sexual trauma types. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2019;20.
7. Calhoun LG, Tedeschi RG. Facilitating posttraumatic growth: A clinician's guide. New York: Routledge; 1999.
8. Coddington RD. The significance of life events as etiologic factors in the diseases of children: II. A study of a normal population. *Journal of psychosomatic research* 1972;16:7-18.
9. Van der Kolk BA. Adolescent vulnerability to posttraumatic stress disorder. *J Psychiatry* 1985;48:365-70.
10. Gündüz A, Yaşar AB, Gündoğmuş İ, Konuk E. Adverse Childhood Events Turkish Form: validity and reliability study. *Anatolian Journal of Psychiatry* 2018;19:68-75.
11. Bolu A, Balıkcı A, Erdem M, et al. Cortical Excitability and Aggressive Behavior in Post-Traumatic Stress Disorder. *Nöro Psikiyatri Arşivi* 2015;52:73-8.
12. Gündoğmuş İ, İspir M, Bakkal O, et al. Trauma-Induced Dissociation and Psychosis: A Case Report. *Bosphorus Medical Journal* 2017;4:164-6.
13. Benjet C, Bromet E, Karam E et al. The epidemiology of traumatic event exposure worldwide: results from the World Mental Health Survey Consortium. *Psychological medicine* 2016;46:327-43.
14. Afari N, Ahumada SM, Wright LJ, et al. Psychological trauma and functional somatic syndromes: a systematic review and meta-analysis. *J Psychosomatic medicine* 2014;76:2-11.
15. Breslau N. The epidemiology of trauma, PTSD, and other posttrauma disorders. *J Trauma, Violence, Abuse* 2009;10:198-210.
16. Javidi H, Yadollahie M. Post-traumatic stress disorder. *J Int J Occup Environ Med* 2012;3:2-9.
17. Frans Ö, Rimmö PA, Åberg L, et al. Trauma exposure and post-traumatic stress disorder in the general population. *J Acta Psychiatrica Scandinavica* 2005;111:291-0.
18. Johnson H, Thompson AJCpr. The development and maintenance of post-traumatic stress disorder (PTSD) in civilian adult survivors of war trauma and torture: A review. 2008;28:36-47.
19. Pennebaker JW, Susman JR. Disclosure of traumas and psychosomatic processes. *J Social science medicine* 1988;26:327-32.
20. White KP, Carette S, Harth M, et al. Trauma and fibromyalgia: is there an association and what

- does it mean? Seminars in arthritis and rheumatism 2000;29:200-16.
21. Mueser KT, Rosenberg SD, Goodman LA, et al. Trauma, PTSD, and the course of severe mental illness: an interactive model. J Schizophrenia research 2002;53:123-43.
 22. Read J, van Os J, Morrison AP, et al. Childhood trauma, psychosis and schizophrenia: a literature review with theoretical and clinical implications. J Acta Psychiatrica Scandinavica 2005;112:330-50.
 23. Alvarez MJ, Roura P, Osés A, et al. Prevalence and clinical impact of childhood trauma in patients with severe mental disorders. J Nerv Ment Dis 2011;199:156-61.
 24. Gunduz A, Gundogmus I, Engin BH, et al. Effects of adverse childhood events over metacognitions, rumination, depression and worry in healthy university students Annals of Medical Research 2019;26:1394-401.
 25. American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5). Washington: American Psychiatric Pub; 2013.
 26. Maercker A, Brewin CR, Bryant RA, Cloitre M, van Ommeren M, Jones LM, et al. Diagnosis and classification of disorders specifically associated with stress: proposals for ICD-11. World Psychiatry 2013;12:198-206.
 27. North CS, Hong BA, Downs DL. PTSD: A systematic approach to diagnosis and treatment: Accurate diagnosis and management depends on proper application of DSM-5 criteria. Current Psychiatry 2018;17:35-44.
 28. Öztürk MO, Uluşahin A. Ruh sağlığı ve bozuklukları: Nobel Tıp Kitabevleri; 2014.
 29. Sadock B, Ruiz P. Kaplan & Sadock's synopsis of psychiatry: behavioral sciences. Philadelphia: Walters Kluwer; 2015.
 30. Kessler RC, Sonnega A, Bromet E, et al. Posttraumatic stress disorder in the National Comorbidity Survey. Archives of general psychiatry 1995;52:1048-60.
 31. Breslau N, Davis GC, Andreski P, et al. Traumatic events and posttraumatic stress disorder in an urban population of young adults. Archives of general psychiatry 1991;48:216-22.
 32. Tural U, Aker T, Onder E, et al. PTSD and comorbid depression after the marmara earthquake; An epidemiological study. Annual Meeting of Disaster Psychiatry Outreach, Miami 4th International Congress of Disaster Psychiatry Approaches to disaster psychiatry: Good science or good intentions; 2004.
 33. Mason JW, Giller EL, Kosten TR, et al. Urinary free-cortisol levels in posttraumatic stress disorder patients. Journal of Nervous and Mental Disease 1986;174:145-9.
 34. Özgen F, Aydın H. Travma sonrası stres bozukluğu. Klinik Psikiyatri 1999;1:34-41.
 35. Geyran P. Psikolojik travma ve sonuçları: tarihsel arka plan ve güncel kavramlar üzerine gözden geçirme. Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi 2000;8:9-12.
 36. Sungur MZ. İkincil travma ve sosyal destek. Klinik Psikiyatri 1999;2:105-8.
 37. Aker AT, Okan T, Feyza Ç. Travma ve stresle ilişkili bozukluklar. Ankara: Türk Psikiyatri Derneği Yayınları; 2019.
 38. Annagür BB, Savaş HA. Depresyonda ekhastalık, ekhastalık olarak depresyon: Türkiye'de yapılmış çalışmaların gözden geçirilmesi. Journal of Mood Disorders 2011;1:87-94.
 39. Gradus JL, Qin P, Lincoln AK et al. Posttraumatic stress disorder and completed suicide. American journal of epidemiology 2010;171:721-7.
 40. Stewart SH, Pihl RO, Conrod PJ, Dongier M. Functional associations among trauma, PTSD, and substance-related disorders. Addictive behaviors 1998;23:797-812.
 41. Kılıç N, Şimşek N. Psikolojik ilk yardım ve hemşirelik. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi 2018;9:212-8.
 42. Black DW, Andreasen NC. Introductory textbook of psychiatry. Washington: American Psychiatric Pub; 2014.
 43. Brymer M, Layne C, Jacobs A et al. Psychological first aid field operations guide. National Child Traumatic Stress Network 2006.
 44. Demircioğlu M, Şeker Z, Aker AT. Psikolojik İlk Yardım: Amaçları, Uygulanışı, Hassas Gruplar ve Uyulması Gereken Etik Kurallar. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar;11:351-62.

45. Kukuoğlu A. Doğal Afetler Sonrası Yaşanan Travmalar ve Örnek Bir Psikoeğitim Programı. *Afet ve Risk Dergisi* 2018;1:39-52.
46. Demirsoy N. Gevşeme Egzersizleri. *Türkiye Klinikleri Physical Medicine Rehabilitation-Special Topics* 2019;12:40-6.
47. Önder E, Tural Ü. Travma sonrası stres bozukluğunda tedavi kılavuzu. Ankara: Türk Psikiyatri Derneği Yayınları; 2004.
48. Hellsley S, Sheikh T, Kim KY, et al. ECT therapy in PTSD. *American Journal of Psychiatry* 1999;156:494a-5.
49. Oznur T, Akarsu S, Celik C, et al. Is transcranial magnetic stimulation effective in treatment-resistant combat related posttraumatic stress disorder. *Neurosciences (Riyadh)* 2014;19:29-32.
50. Foa EB, Keane TM, Friedman MJ, et al. Effective treatments for PTSD: practice guidelines from the International Society for Traumatic Stress Studies. New York City Guilford Press; 2008.
51. Foa EB, Keane TM, Friedman MJ. Guidelines for treatment of PTSD. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies* 2000;13:539-88.
52. Hoskins M, Pearce J, Bethell A, et al. Pharmacotherapy for post-traumatic stress disorder: systematic review and meta-analysis. *The British Journal of Psychiatry* 2015;206:93-100.
53. Friedman MJ, Bernardy NC. Considering future pharmacotherapy for PTSD. *Neuroscience letters* 2017;649:181-5.
54. Han C, Pae C-U, Wang S-M, et al. The potential role of atypical antipsychotics for the treatment of posttraumatic stress disorder. *Journal of psychiatric research* 2014;56:72-81.
55. Kirkpatrick HA, Heller GM. Post-traumatic stress disorder: theory and treatment update. *The International Journal of Psychiatry in Medicine* 2014;47:337-46.
56. Van Etten ML, Taylor S. Comparative efficacy of treatments for post-traumatic stress disorder: A meta-analysis. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory and Practice* 1998;5:126-44.
57. Grunert BK, Weis JM, Smucker MR, et al. Imagery rescripting and reprocessing therapy after failed prolonged exposure for post-traumatic stress disorder following industrial injury. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry* 2007;38:317-28.
58. Öztanrıöver S, Yaşar AB, Gündoğmuş İ, et al. Psikotik bozukluk hastalarında Göz Hareketleriyle Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme Terapisinin hastalık belirtilerine ve hastaların işlevselliklerine etkisi: Olgu serisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2019;20.
59. Güler Ö, Altınbaş K, Selvi Y, et al. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları. Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitapevleri; 2019.